

Agatha Christie[®]

Slučajevi Herkula Poaroa

Tajanstveni događaj u Stajlsu

Lord Edžver je mrtav

Smrt u oblacima

Karte na sto

Sastanak sa smrću

Tragedija u tri čina

Tužni čempres

Zlo pod suncem

Agatha Christie[®]

Tajanstveni slučajevi

gospođice Marpl

Ubistvo u parohijskom dvoru

Jednim prstom

Agata Kristi

Iskričavi cijanid

Preveo
Nenad Dropulić

— Laguna —

Naslov originala

AGATHA CHRISTIE® SPARKLING CYANIDE®

Sparkling Cyanide © 1945 Agatha Christie Limited
All rights reserved.

Translation copyright © Agatha Christie Limited 2017.
All rights reserved.

AGATHA CHRISTIE, POIROT and the Agatha Christie
Signature are registered trade marks of Agatha Christie
Limited in the UK and elsewhere. All rights reserved.

Agatha Christie®

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

ISKRIČAVI CIJANID

PRVI DEO

ROZMERI

*„Na koji način da istisnem
Sećanja iz očiju mojih?“*

Šestoro ljudi mislilo je na Rozmeri Barton, preminulu
pre gotovo godinu dana...

JEDAN

Ajris Marl

I

Ajris Marl mislila je na svoju sestru Rozmeri.

Skoro čitavu godinu svesno se trudila da odagna iz glave misli o Rozmeri. Nije želela da se seća.

Bilo je suviše bolno – suviše strašno!

Poplavelo lice, ukočeni zgrčeni prsti...

Nasuprot tome, vesela ljupka Rozmeri od prethodnog dana... Pa, možda nije baš bila *vesela*. Oporavljala se od gripa, bila je utučena, iscrpljena... Sve to bilo je navedeno tokom službene rasprave o uzroku smrti. Sama Ajris to je posebno naglasila. To je svakako uticalo na Rozmerinu odluku da oduzme sebi život, zar ne?

Po okončanju rasprave Ajris je pokušavala da sve to zaboravi. Od kakve koristi je sećanje? Zaboravi sve! Zaboravi čitav taj užas.

Ali sada, shvatila je, mora da se seća. Mora da misli o prošlosti... Mora pažljivo da se priseti svake naizgled nevažne sitnice...

Zbog sinoćnog neobičnog razgovora s Džordžom mora da se seti.

Bilo je tako neočekivano, tako zastrašujuće. Samo trenutak – je li *zaista* bilo toliko neočekivano? Zar nisu prethodili neki nagoveštaji? Džordžova sve veća zaokupljenost, rasejanost, neobjašnjivi postupci, njegovo – pa, *osobenjaštvo* je jedina reč za to! Sve to vodilo je ka sinoćnom trenutku kada ju je pozvao u radnu sobu i izvadio pisma iz fioke pisaćeg stola.

Sada joj više nema druge. Mora da misli na Rozmeri – da se *seća*.

Rozmeri – njena sestra...

Ajris je preneraženo shvatila da prvi put u životu razmišlja o Rozmeri. Tačnije, da misli o njoj nepristrasno, kao o *osobi*.

Oduvek je prihvatala Rozmeri bez razmišljanja. Ljudi ne misle o majkama i očevima, o sestrama i tetkama. Oni su jednostavno tu, u vezama i odnosima, i niko ne postavlja nikakva pitanja.

Niko o njima ne misli kao o *ljudima*. Niko se čak ne pita ni *kakvi su*.

Kakva je bila Rozmeri?

To bi sada moglo biti veoma važno. Štošta može da zavisi od toga. Ajris se u mislima vratila u prošlost. U vreme kad su ona i Rozmeri bile devojčice...

Rozmeri je bila šest godina starija od nje.

II

Prizvala je u pamćenje sličice iz detinjstva – bleskove, kratke prizore. Ona sama, sasvim mala, jede hleb i mleko, a Rozmeri, vrlo ponosna na pletenice, „radi domaći“ za stolom.

Jedno letovanje na moru – Ajris zavidi Rozmeri što je „velika“ i ume da pliva!

Rozmeri odlazi u internat – dolazi kući na raspust. Onda i sama Ajris odlazi u školu, a Rozmeri „dovršava“ školovanje u Parizu. Učenica Rozmeri: nezgrapna, sva u rukama i nogama. „Dovršena“ Rozmeri po povratku iz Pariza zrači nekom novom, neobičnom, zastrašujućom elegancijom, govori tiho, kreće se graciozno i lelujavo, kosa joj je crvenkastozlatna, a oči tamnoplave, gustih crnih trepavica. Uznemirujuće lepo stvorenje – odraslo – u drugačijem svetu!

Od tada su se viđale veoma retko, jaz od šest godina tada je bio najširi.

Ajris je još bila u školi, a Rozmeri je uživala u punom jeku „sezone“.

Čak i kad je Ajris dolazila kući, jaz se nije zatvarao. Rozmeri je ustajala kasno, odlazila na ručkove s drugim debitantkinjama i gotovo svako večer provodila na igrankama. Ajris je sedela u učionici s guvernantom Francuskinjom, išla u šetnje po parku, večerala u devet i u deset odlazila na počinak. Sestre su razmenjivale isključivo ovakve kratke rečenice: „Zdravo, Ajris, budi srce i pozovi mi taksi, neopisivo kasnim“, ili „Ne sviđa mi se ta nova haljina, Rozmeri. Suviše je nabrana i kitnjasta.“

Onda se Rozmeri verila s Džordžom Bartonom. Uzbudjenje, kupovina, neprojeni paketi, haljine za deveruše.

Venčanje. Ajris ide za sestrom između klupa i čuje šaputanja: „Zaista *prelepa* nevesta...“

Zašto se Rozmeri udala za Džordža? Ajris je čak i tada bila nejasno iznenađena. Toliki privlačni mladići telefonirali su Rozmeri, izvodili je. Zašto je odabrala Džordža Bartona, petnaest godina starijeg od sebe, vrlo dobrodušnog i prijatnog, ali neporecivo dosadnog?

Džordž je bio imućan, ali nije se radilo o novcu. Rozmeri je imala svog novca, i to dosta.

Novac čika Pola...

Ajris je pažljivo prebiralala po mislima kako bi utvrdila razliku između onoga što je znala tada i onoga što zna sada. Čika Pol, na primer?

On im nije bio nikakav rod, Ajris je to oduvek znala. Iako im nikada ništa nije otvoreno rečeno, znala je izvesne činjenice. Pol Benet je bio zaljubljen u njihovu majku. Ona se odlučila za drugog, siromašnijeg čoveka. Pol Benet je taj poraz prihvatio romantično. Ostao je porodični prijatelj i zauzeo je stav romantične platonske odanosti. Postao je čika Pol i kumovao je prvorodenoj Rozmeri. Kad je umro, saznalo se da je čitavo svoje imanje ostavio tom kumčetu, tada devojčici od trinaest godina.

Rozmeri nije bila samo lepotica, nego i bogata naslednica. I udala se za finog dosadnog Džordža Bartona.

Zašto, pitala se Ajris tada. To se pitala i sada. Nije verovala da je Rozmeri makar i na trenutak bila zaljubljena u Džordža. No, činilo se da je s njim srećna i da joj je on veoma drag – da, svakako joj je bio vrlo drag. Ajris je bila u prilici da se u to uveri jer je godinu dana posle Rozmerine udaje njihova majka, ljupka i krhka Vajola Marl, umrla, a sedamnaestogodišnja Ajris otišla je da živi s Rozmeri Barton i njenim mužem.

Sedamnaestogodišnjakinja Ajris se zamislila nad tom svojom slikom. Kakva je bila? Šta je osećala, mislila, videla?

Zaključila je da je mlada Ajris Marl bila nezrela – nije mnogo razmišljala, prihvatala je sve zdravo za gotovo. Da li je, na primer, zamerala majci što je toliko obuzeta starijom kćeri? Sve u svemu nije, mislila je. Bez trunke oklevanja prihvatila je činjenicu da je Rozmeri važnija. Rozmeri je „stasala“, pa je bilo sasvim prirodno što se majka bavila njome koliko god joj je zdravlje dozvoljavalo. To je bilo potpuno prirodno. Doći će red i na mlađu kći. Vajola Marl oduvek je bila pomalo odsutna majka; suviše obuzeta sopstvenim zdravljem, decu

je prepuštala dadiljama, vaspitačicama, školi, ali u kratkim trenucima koje je provodila sa kćerima uvek bi ih očarala. Hektor Marl umro je kad je Ajris bilo pet godina. Saznanje o tome da je njen otac previše pio Ajris je sticala tako postepeno i neprimetno da ne bi mogla reći kad je to tačno shvatila.

Sedamnaestogodišnja Ajris Marl prihvatila je sve što joj život nosi: propisno je ožalila majku, nosila je crninu i otišla da živi sa sestrom i zetom u njihovoj kući na Trgu Elvaston.

Ponekad je u toj kući bilo prilično dosadno. Ajris je zvanično trebalo da stupi u društvo tek sledeće godine. Do tada je tri puta sedmično imala časove francuskog i nemačkog, a pohađala je i predavanja o vođenju domaćinstva. Ponekad nije imala šta da radi niti s kim da razgovara. Džordž je uvek prema njoj bio ljubazan i bratski srdačan. Njegovo ponašanje nije se promenilo.

A Rozmeri? Ajris je sestru viđala vrlo retko. Rozmeri je mnogo izlazila. Krojačice, zabave, bridž...

Kad malo bolje razmisli, šta je zapravo znala o Rozmeri? O njenom ukusu, nadama, strahovima? Zapravo je zastrašujuće pomisliti koliko malo znamo o nekome s kim živimo pod istim krovom! Među sestrama nije bilo bliskosti.

Ali, sada mora da razmisli. Mora da se seti. Možda je važno. Rozmeri je svakako *delovala* prilično srećno...

III

Sve do onog dana – nedelju pre tragedije.

Ajris nikada neće zaboraviti taj dan. Pamtila ga je kristalno jasno – svaku pojedinost, svaku reč. Sjajni sto od mahagonija, odgurnutu stolicu, prepoznatljiv užurban rukopis...

Ajris je sklopila oči i prizvala scenu u pamćenje...

Ulazi u Rozmerin salon, naglo zastaje.

Trgnula se od onoga što je videla! Rozmeri sedi za piscim stolom, glave položene na pružene ruke. Rozmeri rida dubokim neutješnim jecajima. Nikada pre nije videla Rozmeri kako plače – i te gorke silovite suze uplašile su je.

Tačno, Rozmeri je prebolela težak grip. Ustala je iz postelje svega dan-dva ranije. A svako zna da su ljudi posle gripa *potišteni*. Pa ipak...

Ajris je uzviknula prepadnuto, detinje:

„O, Rozmeri, šta se dešava?“

Rozmeri se uspravila i sklonila kosu s izobličienog lica. S mukom se trudila da ovlada sobom. Brzo je rekla:

„Ništa – ništa – ne zuri u mene tako!“

Ustala je, prošla pored sestre i izletela iz sobe.

Zbunjena, uznemirena, Ajris je ušla dublje u sobu. Pisaći sto privukao je njen začuđeni pogled i na njemu je videla svoje ime napisano sestrinim rukopisom. Da li je Rozmeri pisala njoj?

Prišla je bliže i pogledala list plavog papira za pisma ispisane Rozmerinim prepoznatljivim krupnim rukopisom, razvučenijim nego obično usled žurbe i uzbuđenja dok je u ruci držala pero.

Draga Ajris,

Nema smisla da sastavljam testament, moj novac ćeš ionako ti naslediti, ali želim da izvesni ljudi dobiju izvesne stvari.

Džordž sav nakit koji mi je poklonio i emajliranu kutijicu koju smo zajedno kupili dok smo bili vereni.

Glorija King moju tabakeru od platine.

Mejsi mog konja od kineske keramike kom se uvek divila...

Reči su se tu završile grozničavim potezom pera kada ga je Rozmeri spustila savladana nezaustavljivim plačem.

Ajris je stajala kao skamenjena.

Šta ovo znači? Rozmeri valjda ne *umire*? Imala je težak grip, ali sada je ozdravila. Osim toga, od gripa se ne umire – dobro, ponekad se umire, ali Rozmeri se oporavila. Sada joj je sasvim dobro, samo je slaba i utučena.

Njen pogled se vratio na reči i ovog puta se gotovo trgnula. „... *moj novac ćeš ionako ti naslediti...*“

Tada je prvi put saznala nešto o uslovima testamenta Pola Beneta. Od detinjstva je znala da je Rozmeri nasledila novac Pola Beneta, da je Rozmeri bogata dok je ona sama u poređenju s njom siromašna. No, do tog trenutka nije se pitala šta će se dogoditi s tim novcem posle Rozmerine smrti.

Da ju je neko pitao, odgovorila bi da pretpostavlja da će novac naslediti Džordž, kao Rozmerin muž, ali bi dodala da smatra besmislenom mogućnost da Rozmeri umre pre Džordža!

No, ovde sve stoji, crno na belo, napisano Rozmerinom rukom. Posle Rozmerine smrti novac nasleđuje ona, Ajris. Ali, to svakako nije zakonito? Novac dobijaju muževi i žene, ne *sestre*. Osim, naravno, ako Pol Benet nije tako odredio u svom testamentu. Da, sigurno je tako. Čika Pol je rekao da ona, Ajris, dobija novac ako Rozmeri umre. Da je tako poštenije...

Poštenije? Zapanjila se kad joj je ta reč iskrsla u mislima. Da li je nepošteno da Rozmeri dobije *sav* novac čika Pola? Pretpostavila je da je, duboko u sebi, sigurno tako mislila. To je *bilo* nepošteno. One su bile sestre, ona i Rozmeri, obe su bile kćeri svoje majke. Zašto bi čika Pol sve ostavio Rozmeri?

Rozmeri je oduvek imala sve!

Balove, haljine, udvarače i muža koji je obožava.

Jedina neprijatnost koju je ikada doživela bio je grip. A čak ni *to* nije trajalo duže od nedelju dana!

Ajris je oklevala stojeći za stolom. Taj list papira – da li bi ga Rozmeri ostavila tako otvorenog, da ga posluga vidi?

Posle minut-dva uzela je list, savila ga napola i gurnula ga u fioku stola.

Pronađen je tu posle one sudbonosne rođendanske proslave kao dodatni dokaz, ako je uopšte bio potreban, da je Rozmeri bila potištena i nesrećna posle bolesti i da je možda već tada razmišljala o samoubistvu.

Depresija posle gripa. Taj motiv iznesen je na raspravi, potkrepljen dokazom koji je Ajris obezbedila. Možda to i nije bio naročito čvrst motiv, ali je prihvaćen u nedostatku kakvog drugog. Te godine vladao je opak virus gripa.

Ni Ajris ni Džordž Barton nisu izneli nikakav drugi motiv – *tada*.

Misleći sada o događaju na tavanu, Ajris se pitala je li zaista bila toliko slepa.

Sve joj se događalo pred nosom! A ona nije videla ništa, nije zapazila ništa!

U mislima je hitro preskočila tragediju na rođendanskoj proslavi. Nema potrebe da misli o *tome*! To je gotovo – okončano. Zanemari taj užas, raspravu, Džordžovo trzavo lice i zakrvavljene oči. Pređi odmah na događaj sa sandukom na tavanu.

IV

To se odigralo nekih šest meseci posle Rozmerine smrti.

Ajris je i dalje živela u kući na Trgu Elvaston. Posle sahrane, advokat porodice Marl, učtivi stari gospodin sjajne čele i neočekivano pronicljivih očiju, razgovarao je s Ajris. Rastumačio joj je zadivljujuće jasno da je, prema odredbama

testamenta čika Pola, Rozmeri nasledila njegov imetak kao fond koji bi prešao u potpuno vlasništvo njene dece ako ih bude imala. Ako Rozmeri umre bez dece, fond nasleđuje ona, Ajris. To je, objasnio je advokat, vrlo veliki imetak koji će joj pripasti kad napuni dvadeset jednu godinu ili kad se uda.

Do tada je prvo trebalo odlučiti gde će Ajris živeti. Gospodin Džordž Barton izrazio je snažnu želju da ona ostane pod njegovim krovom i predložio je da gospođa Drejk, sestra njenog oca, siromašna zbog novčanih zahteva njenog sina (crne ovce porodice Marl), dođe da živi s njima i posluži Ajris kao pratilja prilikom ulaska u društvo. Da li Ajris odobrava njegov plan?

Ajris je spremno pristala, zahvalna što ne mora da stvara nove planove. Tetku Lusilu pamtila je kao prijatnu druželjiviu ovcu bez trunke sopstvene volje.

Tako je to pitanje uređeno. Džordž Barton bio je dirljivo zadovoljan što njegova mlada svastika ostaje s njim i ponašao se prema njoj kao prema mlađoj sestri. Gospođa Drejk nije bila naročito podsticajno društvo, ali se u potpunosti potčinjavala Ajrisinim željama. Domaćinstvo je ušlo u prijatnu kolotečinu.

Oko šest meseci kasnije Ajris je nešto otkrila na tavanu.

Tavan kuće na Trgu Elvaston služio je kao skladište za stari nameštaj i brojne sanduke i kofere.

Ajris se popela na tavan jednog dana posle neuspešne potrage za starim crvenim puloverom koji je volela. Džordž ju je molio da ne nosi crninu zbog Rozmeri jer se ona, kako je tvrdio, uvek protivila tom običaju. To je bilo tačno, znala je Ajris, pa je pristala i nastavila da nosi običnu odeću, izazivajući laku ozlojeđenost Lusile Drejk, koja je bila staromodna i poštovala je „pristojnost“, kako je to nazivala. Sama gospođa Drejk i dalje je nosila crninu za mužem kog je izgubila dvadesetak godina ranije.

Ajris je znala da je razna nepotrebna odeća spakovana u jedan sanduk na tavanu. Tražeći pulover u sanduku, naišla je na neke zaboravljene stvari – na sivi kaput i suknju, hrpu čarapa, odeću za skijanje i neke stare kupaće kostime.

Tada je našla sestrinu staru kućnu haljinu od svile na tufne koja zbog nečega nije otišla u dobrotvorne svrhe s ostalim Rozmerinim stvarima. Ličila je na muški kućni mantil i imala je velike džepove.

Ajris je izvadila penjoar, rastresla ga i videla da je u savršenom stanju. Onda ga je pažljivo presavila i vratila u sanduk. Usput je osutila da nešto šuška u jednom džepu. Gurnula je ruku u taj džep i izvukla zgužvani komad papira. Bio je ispisan Rozmerinim rukopisom. Ispravila ga je i pročitala.

Leoparde, dragi moj, ne misliš valjda ozbiljno... To je nemoguće – nemoguće... Mi se volimo! Pripadamo jedno drugom! To sigurno znaš baš kao i ja, ne možemo da se oprostimo i hladnokrvno nastavimo svako sa svojim životom. Ti znaš da je to nemoguće, mili – jednostavno nemoguće. Ti i ja stvoreni smo jedno za drugo – zauvek. Ja ne robujem običajima – baš me briga šta će svet reći. Ljubav mi je važnija od svega. Otići ćemo zajedno – i bićemo srećni – ja ću te usrećiti. Jednom si mi rekao da ti je život bez mene prah i pepeo – sećaš li se, Leoparde mili? A sada mi spokojno pišeš da je najbolje da se ovo okonča – da je to jedino pošteno prema meni. Pošteno prema meni? Ali ja ne mogu da živim bez tebe! Žao mi je Džordža, uvek je bio divan prema meni, ali razumeće on. Rado će mi dati slobodu. Nije pravo da živimo zajedno ako se više ne volimo. Bog nas je namenio jedno drugom, mili – znam da jeste. Bićemo čudesno srećni – ali

moramo biti hrabri. Ja ću sama reći Džordžu – želim da budem potpuno otvorena – ali ne pre mog rođendana.

Znam da postupam ispravno, Leopard – i ne mogu da živim bez tebe – ne mogu, ne mogu – NE MOGU. Kako je glupo od mene što sve ovo pišem. Dve rečenice bile bi dovoljne. Samo: „Volim te. Neću te nikada napustiti.“ O, ljubavi...

Pismo se tu prekidalalo.

Ajris je nepomično stajala i zurila u njega.

Kako je malo poznavala rođenu sestru!

Znači, Rozmeri je imala ljubavnika, pisala mu je strastvena ljubavna pisma i nameravala je da ode s njim?

Šta se dogodilo? Rozmeri nije poslala ovo pismo. Koje je poslala? Šta su na kraju odlučili Rozmeri i ovaj nepoznati muškarac?

(„Leopard!“ Šta sve ljudima pada na pamet kad su zaljubljeni. Baš luckasto. *Leopard*, pa stvarno!)

Ko je taj čovek? Da li je voleo Rozmeri koliko je ona volela njega? Sigurno jeste. Rozmeri je bila neverovatno privlačna. Pa ipak, sudeći po njenom pismu, predložio je „da se ovo okonča“. To govori o – čemu? O opreznosti? Očigledno je rekao da bi raskid bio za Rozmerino dobro. Da je to pošteno prema njoj. Tačno, ali zar muškarci ne govore slične reči kako bi sačuvali obraz? Da to možda ne znači da mu je ona dosadila? Možda je sve to za njega bila samo strastvena razonoda. Možda je zapravo nije istinski ni voleo. Ajris je nekako stekla utisak da je taj nepoznati čovek, ko god da je, bio vrlo odlučan da zauvek raskine s Rozmeri...

No, Rozmeri je mislila drugačije. Rozmeri nije razmišljala o posledicama. Rozmeri je takođe bila rešena...

Ajris se stresla.

Nije znala ništa o svemu tome! Nije čak ni pretpostavljala! Shvatila je zdravo za gotovo da je Rozmeri srećna i spokojna i da su ona i Džordž zadovoljni jedno drugim. Slepica! Prava je slepica kad nije znala nešto ovako važno o rođenoj sestri.

Ali, ko je taj čovek?

Zamislila se, prisećala se. Oko Rozmeri su se vrzmali silni muškarci, divili joj se, zvali je telefonom, izvodili je. Nije bilo nikog naročitog. No, sigurno je postojao neki takav – ostali su bili samo paravan za njega, za jedinog važnog. Ajris se zbunjeno mrštila, pažljivo prebirajući po pamćenju.

Dva imena su se isticala. Leopard je sigurno jedan od te dvojice, da, mora biti tako. Stiven Faradej? To je sigurno bio Stiven Faradej. Šta je Rozmeri videla u njemu? Ukočeni nadmeni momak – i to ne sasvim mlad momak. Naravno, ljudi su govorili da je izuzetan. Političar u usponu kome se pričalo da će uskoro dobiti položaj pomoćnika ministra, čovek poduprt vezama uticajne porodice Kiderminster. Možda i budući premijer! Da li mu je to davalo sjaj u Rozmerinim očima? Sigurno nije mogla da ga voli tako očajnički zbog njega samog – to hladno, samozadovoljno stvorenje? No, pričalo se da ga njegova žena silno voli, da se usprotivila čitavoj svojoj moćnoj porodici i udala se za njega, čoveka bez porekla i imetka s političkim ambicijama. Ako ga jedna žena toliko voli, onda može i druga. Da, to je *sigurno* Stiven Faradej.

Jer, ako nije Stiven Faradej, onda je Entoni Braun.

A Ajris nije želela da to bude Entoni Braun.

Istina, on je bio Rozmerin rob, danonoćno na raspolaganju, s izrazom vedrog oćavanja na tamnoputom lepom licu. No, njegova odanost svakako je bila suviše vidljiva, suviše javna da bi zaista bila duboka?

Ćudno, nestao je posle Rozmerine smrti. Niko ga od tada nije video.

U stvari, i nije tako čudno – on je dosta putovao. Pričao je o Argentini, Kanadi, Ugandi i Sjedinjenim Državama. Ajris je mislila da on zapravo i jeste Amerikanac ili Kanađanin, mada nije imao primetan naglasak. Ne, zapravo nije neobično što ga od Rozmerine smrti nisu vidali.

Entoni Braun bio je Rozmerin prijatelj. Nije bilo razloga da dolazi ostalima u posete. Poznavali su ga kao njenog prijatelja. Ali, valjda joj nije bio ljubavnik! Ajris nije želela da je on taj Rozmerin ljubavnik. To bi je bolelo – stravično bi je bolelo...

Spustila je pogled na pismo u ruci. Zgužvala ga je. Bacila bi ga, spalila bi ga...

Zaustavio ju je čist nagon.

Jednog dana biće važno da ovo pismo iznese na videlo...

Ispravila ga je, ponela sa sobom i zaključala u kutiju za nakit.

Možda će jednog dana biti važno da se otkrije zašto je Rozmeri oduzela sebi život.

V

„Dalje, molim?“

Besmislen izraz nepozvan joj se pojavio u mislima i iskrio joj usne u suv osmeh. Mehaničko pitanje iz prodavnice kao da je tačno predstavljalo njen pažljivo usmeren misaoni postupak.

Zar nije upravo to pokušavala da obavi svojim pretresom prošlosti? Izašla je na kraj s iznenađujućim otkrićem na tavanu. A sada: „Dalje, molim!“ Šta je sledeće?

Svakako sve čudnovatije Džordžovo ponašanje. To je uočila odavno. Zbunjujuće sitnice postale su jasne u svetlu

neobičnog sinočnog razgovora. Nepovezane primedbe i dela zauzeli su svoje mesto u sledu događaja.

A onda se ponovo pojavio Antoni Braun. Da, možda je to sledeće pošto se dogodilo svega sedmicu posle pronalaska pisma.

Ajris nije mogla tačno da se seti šta je osetila...

Rozmeri je umrla u novembru. Maja sledeće godine Ajris je, pod okriljem Lusile Drejk, krenula u društvo. Odlazila je na ručkove, na čaj i igranke, ali bez naročitog uživanja. Osećala se bezvoljno i nezadovoljno. Na jednoj pomalo dosadnoj igranci krajem juna čula je glas iza sebe.

„Vi ste Ajris Marl, zar ne?“

Okrenula se, rumena, i ugledala Antonijevo – Tonijevo – tamno upitno lice.

Rekao je:

„Ne očekujem da me se sećate, ali...“

Prekinula ga je.

„Oh, ali sećam vas se. Naravno da vas se sećam!“

„Sjajno. Plašio sam se da ste me zaboravili. Nismo se dugo videli.“

„Znam. Nismo se videli još od Rozmerine rođendanske...“

Ućutala je. Izgovorila je ovo veselo, bez razmišljanja. Onda joj se sva krv povukla iz obraza i ubledela je. Usne su joj zadrhtale. Oči su joj bile široko otvorene i užasnute.

Antoni Braun brzo je rekao:

„Mnogo mi je žao. Pravi sam grubijan što sam vas podsetio.“

Ajris je progutala knedlu i rekla:

„Sve je u redu.“

(Još od Rozmerine rođendanske zabave. Još od večeri kad se Rozmeri ubila. Ona ne želi da misli o tome. *Neće* da misli o tome!)

Antoni Braun je ponovio:

„Mnogo mi je žao. Oprostite mi, molim vas. Jeste li za ples?“

Klimnula je glavom. Iako je sledeći ples već obećala, odlebdela je na podijum u njegovom naručju. Videla je svog nesuđenog partnera, zarumenelog nezrelog mladića s prevelikim okovratnikom, kako je pogledom traži po dvorani. Takve partnere, pomislila je prezrivo, moraju da trpe devojke koje stupaju u društvo. Nisu ni nalik ovom muškarcu – Rozmerinom prijatelju.

Prožeo ju je oštar bol. *Rozmerin prijatelj*. Ono pismo. Da li je bilo namenjeno čoveku s kojim ona sada igra? Njegova opuštena mačja gracioznost opravdavala je nadimak „Leopard“. Jesu li on i Rozmeri...

Oštro je upitala:

„Gde ste bili sve ovo vreme?“

Malo se odmakao od nje gledajući je u lice. Nije se više smešio, a glas mu je bio hladan.

„Putovao sam – poslom.“

„Shvatam.“ Nastavila je neobuzdano: „Zašto ste se vratili?“

Tada se nasmešio i vedro odgovorio:

„Možda – možda da vidim vas, Ajris Marl.“

Onda ju je odjednom privukao bliže i izveo dug smeo klizeći korak između ostalih igrača, pravo čudo orijentacije u vremenu i prostoru.

Ajris se zapitala, obuzeta gotovo čistim zadovoljstvom, zašto bi trebalo da strepi.

Od tada je Entoni postao sastavni deo njenog života. Videli su se najmanje jednom sedmično.

Sretala ga je u Parku, na raznim igrankama, a često je za trpezom sedeo do nje.

Jedino mesto na kom se nije pojavljivao bila je kuća na Trgu Elvaston. Ajris je to primetila tek posle nekog vremena, toliko je vešto Entoni izbegavao pozive. Kad je shvatila, zapitala se zbog čega je tako. Da li zato što su on i Rozmeri...

Onda se prenerazila kada joj je Džordž, dobroćudni povučeni Džordž, spomenuo Antonija Brauna.

„Ko je taj momak, taj Antoni Braun s kojim se družiš? Šta znaš o njemu?“

Zurila je u zeta.

„Šta znam o njemu? Pa on je bio Rozmerin prijatelj!“

Džordžovo lice se zgrčilo. Trepnuo je. Onda je rekao, tupo i mučno:

„Da, naravno.“

Ajris je pokajnički uzviknula:

„Izvini. Nisam smela da te podsećam.“

Džordž Barton je odmahnuo glavom i blago odvratio:

„Ne, ne, ne želim da je zaboravimo. Nikako. Na kraju krajeva“, dodao je nezgrapno skrenuvši pogled, „njeno ime znači ruzmarin, cvet sećanja.“ Pogledao ju je pravo u oči. „Ne želim da zaboraviš svoju sestru, Ajris.“

Njoj je zastao dah.

„Neću, nikad.“

Džordž je nastavio:

„A što se tiče tog mladića, tog Antonija Brauna, on joj je bio drag, ali mislim da nije znala mnogo o njemu. Znaš, Ajris, moraš biti oprezna. Ti si vrlo bogata devojka.“

Obuzeo ju je nekakav plameni gnev.

„Toni – Antoni – ima dosta novca. Pa on odseda u hotelu *Kleridžis* kad je u Londonu.“

Džordž Barton se lagano osmehnuo i promrmljao:

„Ustanova dostojna poštovanja – i veoma skupa. Pa ipak, draga moja, izgleda da niko ne zna mnogo o tom momku.“

„On je Amerikanac.“

„Možda, ali ako jeste, čudno da ga njegova ambasada više ne podržava. On ne navraća ovamo, zar ne?“

„Ne navraća, a jasno mi je i zašto kad si tako grozan prema njemu.“

Džordž je odmahnuo glavom.

„Izgleda da sam zabrljao. Pa dobro. Samo sam hteo da te na vreme upozorim. Porazgovaraću s Lusilom.“

„Lusila!“, rekla je Ajris prezrivo.

Džordž je uznemireno upitao:

„Je li sve u redu? Hoću da kažem, da li se Lusila stara da provodiš vreme kako treba? Vodi te na zabave i tako to?“

„Da, ona se zaista svojski trudi...“

„Ako nešto nije u redu, dušo, samo mi kaži. Naći ćemo nekog drugog. Nekog mlađeg i savremenijeg. Želim da se dobro provodiš.“

„Provodim se, Džordže, baš se dobro zabavljam.“

„Onda je sve u redu“, odvratio je Džordž vrlo ozbiljno. „Ja se ne snalazim najbolje u svemu tome – nikada se nisam snalazio. Ali, pobrini se da dobiješ sve što želiš. I nemoj štedeti.“

Takav je Džordž – dobrodušan, nespretn, zbunjen.

Ispunio je obećanje – ili pretnju – i porazgovarao s gospođom Drejk na temu Entonija Brauna, ali sudbina je htela da Lusilina pažnja bude zaokupljena nečim drugim.

Upravo je bila dobila telegram od svog sina propalice; on je bio zenica njenog oka i odlično je znao kako da se poigrava njenim osećanjima u svoju novčanu korist.

„Možeš li mi poslati dve stotine funti? Očajan sam. Pitanje života i smrti. Viktor.“

„Viktor je tako častan. On dobro zna da su moji prihodi skromni i nikad ništa ne bi tražio od mene da ima drugi izlaz. Toliko strepim da će se ustreliti.“

„Ne bojim se ja za njega“, rekao je Džordž hladno.

„Ti ga ne poznaješ. Ja sam mu majka i prirodno je da ga poznajem. Ne bih nikada oprostila sebi kad mu ne bih izašla u susret. Prodaću one deonice.“

Džordž je uzdahnuo.

„Slušaj me, Lusila. Moji tamošnji poslovni saradnici telegrafisaće mi o čemu je tačno reč i u kakvoj je Viktor nevolji, ali ja ti savetujem da ga pustiš malo da se krčka. Neće se opametiti dok tako ne postupiš.“

„Tako si bezdušan, Džordže. Siroti dečko nema sreće...“

Džordž je prečutao svoje mišljenje o tome. Nema smisla raspravljati se sa ženama.

Rekao je samo:

„Reći ću Rut da se smesta time pozabavi. Do sutra ćemo znati sve.“

Lusilu je ovo donekle umirilo. Dvesta funti svedeno je na pedeset, ali ona je uporno zahtevala da pošalje tu svotu.

Džordž je, znala je Ajris, lično dao taj novac i rekao Lusili da je prodao njene deonice. Ajris se silno divila njegovoj velikodušnosti, pa mu je to i rekla. Njegov odgovor bio je jednostavan.

„Ovako ja to vidim. Svaka porodica ima crnu ovcu, nekoga koga valja izdržavati. Neko će morati da potpomogne Viktora dok ne umre.“

„Ali to ne moraš biti ti. On nije iz *tvoje* porodice.“

„Rozmerina porodica je i *moja*.“

„Divan si, Džordže. Ali, zašto ne bih mogla *ja*? Stalno mi govoriš da se valjam u novcu.“

On joj se široko nasmešio.

„Ne možeš da uradiš ništa slično dok ne napuniš dvadeset jednu godinu, devojko. A ako budeš pametna, nećeš ni tada. No, daću ti jedan savet. Kada ti neko telegrafiše da će oduzeti sebi život ako ne dobije koju stotinu funti, obično ćeš

utvrditi da je dvadeset funti sasvim dovoljno... usuđujem se reći da bi i desetica bila dovoljna! Ne možeš sprečiti majku da ispovrta pare, ali možeš da smanjiš sumu – to ne zaboravi. Viktor Drejk, naravno, nikada neće dići ruku na sebe. Oni koji prete samoubistvom nikad se ne ubiju.“

Nikad? Ajris je pomislila na Rozmeri. Onda je izbacila te misli iz glave. Džordž nije mislio na Rozmeri. Mislio je na bezobzirnog slatkorečivog mladića u Rio de Žaneiru.

Ajris je iz ove nevolje izvukla čist dobitak. Lusila je bila suviše zaokupljena majčinskim brigama da obrati punu pažnju na njeno prijateljstvo s Antonijem Braunom.

Dakle, „dalje, molim“. Džordž se promenio! Ajris to više nije mogla da zanemaruje. Kada su promene počele? Šta ih je izazvalo?

Čak i sada, prisećajući se, Ajris nije mogla tačno da utvrdi taj trenutak. Još od Rozmerine smrti Džordž je bio rasejan, odsutan i zamišljen. Izgledao je starije, mlitavije. To je bilo sasvim prirodno. Ali kada je tačno ta rasejanost postala nešto drugo?

Ajris se činilo da je nedugo posle prepirke o Antoniju Braunu prvi put videla da Džordž zuri u nju zbunjeno, gotovo zabezeknuto. Zatim je počeo da dolazi kući s posla ranije i da se zatvara u radnu sobu. Činilo se da tamo ne radi ništa. Ajris je jednom ušla i zatekla ga kako sedi za stolom i zuri u prazno. Kad mu je prišla, pogledao ju je tupim beživotnim očima. Ponašao se kao da je pretrpeo šok, ali kad ga je pitala šta se dogodilo, odgovorio je kratko: „Ništa.“

Dani su odmicali, a Džordž je sve više delovao kao da ga muče neke brige.

Niko nije obraćao previše pažnje na to. Ajris svakako nije. Brige su uvek prikladno objašnjavane „poslom“.

Onda je, u nepravilnim razmacima i bez očiglednog razloga, Džordž počeo da postavlja pitanja. Tada je Ajris njegovo ponašanje konačno ocenila kao „čudnovato“.

„Čuj, Ajris, da li je Rozmeri često razgovarala s tobom?“

Ajris se zagledala u njega.

„Pa naravno, Džordže. Makar je... a šta te tačno zanima?“

„Oh, je li govorila o sebi, o svojim prijateljima, o tome kako joj je. Da li je srećna ili nesrećna. O tim stvarima.“

Mislila je da zna šta mu je na umu. Sigurno je nešto našao o Rozmerinoj nesrećnoj ljubavnoj vezi.

Odgovorila je polako:

„Nikada nije mnogo govorila. Hoću da kažem, bila je uvek zauzeta, imala je obaveza.“

„A ti si bila mala, naravno. Da, znam. Ipak, mislio sam da je možda nešto rekla.“

Gledao ju je upitno – kao pas pun nade.

Nije želela da povredi Džordža. A Rozmeri ionako nikad *ništa* nije kazala. Odmahnula je glavom.

Džordž je uzdahnuo i ozbiljno rekao:

„Pa dobro, nije važno.“

Drugi put upitao ju je iznenada ko su bile Rozmerine najbolje prijateljice.

Ajris je razmislila.

„Glorija King. Gospođa Atvel – Mejsi Atvel. Džin Rejmond.“

„Koliko je bliska bila s njima?“

„Pa, ne znam tačno.“

„Hoću da kažem, misliš li da se poveravala nekoj od njih?“

„Zaista ne znam... ne bih baš rekla. Na kakvo poveravanje misliš?“

Istog trenutka zažalila je što ga je to pitala, ali njegov odgovor ju je iznenadio.

„Je li Rozmeri ikada rekla da se nekoga plaši?“

„Da se plaši?“ Ajris je zurila u zeta.

„Pokušavam da pitam je li Rozmeri imala neprijatelja?“

„Među drugim ženama?“

„Ne, ne, ne mislim na to. Mislim na prave neprijatelje. Je li postojao neko – a da ti znaš – ko je... ko ju je mrzeo?“

Njen otvoreni pogled kao da ga je uznemirio. Porume-
neo je i promrmljao:

„Zvuči glupo, znam. Melodramatično. No, samo sam se pitao.“

Dan-dva posle toga počeo je da se raspituje za Faradejeve. Koliko je često Rozmeri viđala bračni par Faradej?

Ajris nije bila sigurna.

„Zaista ne znam, Džordže.“

„Je li ikada govorila o njima?“

„Ne, mislim da nije.“

„Je li bila bliska s njima?“

„Rozmeri je politika veoma zanimala.“

„Da. Otkako je upoznala Faradejeve u Švajcarskoj. Pre toga ju je bilo baš briga za politiku.“

„Tako je. Mislim da ju je Stiven Faradej zainteresovao za politiku. Pozajmljivao joj je pamflete i slično.“

Džordž je upitao:

„Šta je Sandra Faradej mislila o tome?“

„O čemu?“

„O tome što njen muž pozajmljuje Rozmeri pamflete?“

Ajris je s nelagodnom odgovorila:

„Ne znam.“

„Ona je vrlo ćutljiva žena“, rekao je Džordž. „Izgleda hladno kao led. Ali, priča se da je luda za Stivenom. Takvoj ženi ne bi se svidelo što se njen muž druži s nekom drugom.“

„Možda.“

„Kako su se slagale Rozmeri i Faradejeva žena?“

Ajris polako reče:

„Mislim da se nisu slagale. Rozmeri se smejala Sandri. Govorila je za nju da je od onih političarskih žena ukočenih kao konjići za ljuljanje. (Ona i liči na konja, znaš.) Rozmeri je često govorila: 'Kad bi je uboli, iz nje bi procurila piljevina.'“

Džordž je zastenjao.

Onda je rekao:

„Još se često viđaš s Entonijem Braunom?“

„Prilično često.“ Glas joj je bio hladan, ali Džordž nije ponovio svoja upozorenja. Zapravo, zvučao je zainteresovano.

„On dosta putuje, zar ne? Sigurno vodi zanimljiv život. Da li ikada priča o sebi?“

„Ne baš. Da, mnogo putuje.“

„Poslom, pretpostavljam.“

„Valjda.“

„Čime se bavi?“

„Ne znam.“

„Nešto s oružjem, zar ne?“

„Nije mi ništa rekao.“

„Pa, ne moraš mu spominjati da sam pitao. Samo me zanima. Prošle jeseni često se viđao s Djusberijem, predsednikom jedne velike kompanije za proizvodnju oružja... Rozmeri se često viđala s Entonijem Braunom, zar ne?“

„Da... da, jeste.“

„Ali nisu se dugo poznavali, on je bio manje-više usputni poznanik? Vodio ju je na igranke, zar ne?“

„Tako je.“

„Prilično sam se iznenadio, znaš, kad ga je pozvala na rođendansku proslavu. Nisam znao da ga tako dobro poznaje.“

Ajris je tiho rekla:

„On odlično pleše...“

„Da, da, naravno...“

Ajris je i protiv svoje volje pustila slike te večeri da joj preplave um.

Okrugli sto u *Luksemburgu*, prigušena svetla. Cveće. Snažni uporni ritam plesnog orkestra. Sedmoro ljudi za stolom: ona sama, Entoni Braun, Rozmeri, Stiven Faradej, Rut Lesing, Džordž i desno od njega žena Stivena Faradeja, leđi Aleksandra Faradej, žena svetle ravne kose, izvijenih nozdrva i prodornog nadmenog glasa. Bila je to baš vesela zabava. Ili možda nije?

A usred zabave Rozmeri – *Ne, ne, nemoj da misliš o tome*. Bolje da se seća kako je sedela pored Tonija – to im je bio prvi istinski susret. Do tada je Entoni bio samo ime, senka u hodniku, leđa koja prate Rozmeri u taksi koji čeka pred stepeništem ispred kuće.

Toni...

Naglo se preнула. Džordž je ponavljao pitanje.

„Čudno je što je nestao tako brzo. Kuda je otišao, znaš li?“

Neodređeno je odgovorila: „Oh, na Cejlon, mislim, ili u Indiju.“

„Ništa nije spomenuo one večeri.“

Ajris oštro reče:

„Zašto bi spominjao? I moramo li da razgovaramo o... o toj večeri?“

Njegovo lice prelilo se grimizom.

„Ne, ne, naravno da ne moramo. Izvini, mila moja. Inače, mogla bi da pozoveš Brauna na večeru. Voleo bih ponovo da ga vidim.“

Ajris se silno obradovala. Džordž je promenio stav. Pozvala je Antonija na večeru i on je poziv prihvatio, ali je u poslednjem trenutku nekim poslom morao da otputuje na sever i nije došao.

Krajem jula Džordž je zaprepastio i Lusilu i Ajris rekavši im da je kupio kuću na selu.

„Kupio si *kuću*?“, rekla je Ajris puna neverice. „Ali, mislila sam da ćemo unajmiti onu kuću u Goringu na dva meseca.“

„Lepše je u sopstvenoj kući, zar ne? Možemo čitave godine da odlazimo tamo na vikende.“

„Gde je ta kuća? Na reci?“

„Nije baš. Zapravo, uopšte nije. U Saseksu je, u Marlingamu. Imanje se zove Litl Prajors. Šest hektara i mala džordžijanska kuća.“

„Hoćeš da kažeš da si kupio imanje koje nismo ni videle?“

„Prilika je bila povoljna. Imanje je tek izašlo na tržište. Odmah sam ga zgrabio.“

Gospođa Drejk je rekla:

„Pretpostavljam da će biti dosta opravki i uređivanja.“

Džordž je nehajno odvratio:

„O, to je u redu, Rut se postarala za sve.“

Spominjanje Rut Lesing, Džordžove sposobne sekretarice, obe su dočekale s dužnim nemim poštovanjem. Rut je bila institucija, praktično član porodice. Privlačna na neki strog crno-beli način, bila je oličenje delotvornosti i takta...

Rozmeri je za života često umela da kaže: „Neka se Rut pobrine za to. Ona je sjajna. Oh, prepustite to Rut.“

Sposobne ruke gospođice Lesing umele su da izgleda svaku prepreku. Nasmehana, prijatna, hladnokrvna, savlađivala je sve teškoće. Upravljala je Džordžovom kancelarijom, a podozrevalo se da upravlja i samim Džordžom. On joj je bio odan i u svemu se oslanjao na njene savete. Činilo se da Rut Lesing nema sopstvenih potreba ni želja.

Ipak, Lusila Drejk se sada ozlojedila.

„Džordže, dragi moj, Rut jeste sposobna, ali... hoću da kažem, žene iz porodice vole same da odaberu boje za svoj salon! Trebalo je da se posavetuješ s Ajris. Ne mislim na sebe. Ja se ne računam. Ali ovo nije prijatno za Ajris.“

Džordž je izgledao pokajnički.

„Želeo sam da to bude iznenađenje!“

Lusila je morala da se nasmeši.

„Ti si pravi dečak, Džordže.“

Ajris je rekla:

„Nemam ništa protiv da Rut uredi kuću. Sigurna sam da će to obaviti savršeno. Vrlo je pametna. A šta ćemo tamo da radimo? Tamo je tenisko igralište, pretpostavljam.“

„Da. Deset kilometara dalje je teren za golf, a more je udaljeno svega dvadeset kilometara. Što je još važnije, imaćemo susede. Uvek je pametno otići nekuda gde nekoga poznaješ, mislim.“

„Koje susede?“, upitala je Ajris oštro.

Džordž je izbegavao njen pogled.

„Faradejeve“, rekao je. „Oni žive dva i po kilometra dalje, odmah s druge strane parka.“

Ajris se zagledala u njega. Smesta je čvrsto zaključila da su kupovina i uređivanje kuće na selu deo Džordžovog zamršenog plana smišljenog s jednim jedinim ciljem – da uspostavi bliske odnose sa Stivenom i Sandrom Faradej. Susedi na selu s imanjima koja se graniče sigurno će se zbližiti. Druga mogućnost je namerna hladnoća!

Ali, zašto? Čemu to uporno petljanje s Faradejevima? Čemu ovaj skupi način ostvarenja nerazumljivog cilja?

Da li Džordž podozreva da su Rozmeri i Stiven Faradej bili više od prijatelja? Je li sve ovo čudnovat izliv posmrtno ljubomore? To je svakako isuviše nategnuta pomisao!

Ali, šta Džordž želi od Faradejevih? Kakva je svrha silnih pitanja koja joj Džordž neprestano postavlja? Džordž se svakako u poslednje vreme ponaša krajnje neobično.

Onaj neobični zbunjeni izraz kakav mu se uveče pojavljuje na licu! Lusila ga je pripisivala ponekoj čaši porta više. To baš i liči na nju!

Ne, Džordž je u poslednje vreme zaista čudnovat. Činilo se da živi pod teretom mešavine uzbuđenja i dugih perioda potpune bezvoljnosti.

Veći deo avgusta proveli su na imanju Litl Prajors. Odvratna kuća! Ajris se stresla. Mrzela je tu kuću, tu ljupku, dobro sazidanu, skladno nameštenu i ukrašenu (Rut Lesing ne greši!) i čudnovato, zastrašujuće *praznu* kuću. Oni nisu u njoj živeli. Oni su je *zauzeli*, kao što vojnici u ratu zauzimaju neku osmatračnicu.

Najstrašniji je bio privid običnog, normalnog letnjeg života. Gosti za vikend, partije tenisa, opuštene večere s Faradejevima. Sandra Faradej bila je šarmantna prema njima – savršena domaćica susedima koje već poznaje. Predstavila ih je društvu, davala je savete o konjima Džordžu i Ajris, prema Lusili kao starijoj dami ponašala se s ljupkim poštovanjem.

A niko nije mogao da dokuči kakve se misli kriju iza njenog bledog nasmešenog lica. Prava sfinga.

Stivena su viđali ređe. Bio je veoma zauzet i često je odsustvovao zbog političkih obaveza. Ajris je bila uverena da on namerno izbegava susrete s društvom iz Litl Prajorsa.

Avgust je prošao, zatim i septembar, a u oktobru su odlučili da se vrate u London.

Ajris je uzdahnula od olakšanja. Možda će po povratku Džordž ponovo postati onaj stari.

A onda ju je, poslednje noći, probudilo lako kucanje na vrata. Uključila je svetlo i pogledala na sat. Jedan po ponoći. Bila je otišla na počinak u pola jedanaest i činilo joj se da je spavala mnogo duže.

Obukla je penjoar i otvorila vrata. To joj se činilo nekako prirodnijim nego da samo vikne: „Napred.“

Pred vratima je stajao Džordž, još u večernjoj odeći. Disao je neravnomerno, a lice mu je bilo neobično plavičasto.

Rekao je:

„Siđi u radnu sobu, Ajris. Moram da razgovaram s tobom. Moram s nekim da razgovaram.“

Začuđena i još snena, poslušala ga je.

Kad su sišli u radnu sobu, Džordž je zatvorio vrata, seo za pisaći sto i pokazao Ajris da sedne preko puta. Gurnuo je prema njoj kutiju sa cigaretama, uzeo jednu i zapalio je drh-tavom rukom tek iz trećeg pokušaja.

„Da li se nešto dogodilo, Džordže?“ upitala ga je Ajris.

Već se ozbiljno uznemirila. Džordž je izgledao jezivo.

Odgovorio joj je isprekidano, kao da je trčao.

„Ne mogu dalje sam. Ne mogu više da ćutim. Moraš mi reći šta misliš – da li je istina – da li je *moгуće*...“

„O čemu to govoriš, Džordže?“

„Sigurno si nešto primetila, nešto si svakako čula. Mora da je nešto *rekla*. Mora da postoji *razlog*...“

Ajris je zurila u njega.

Prevukao je rukom preko čela.

„Vidim da ne razumeš o čemu govorim. Ne plaši se, male-na. Moraš mi pomoći. Moraš se setiti svake proklete sitnice. Dobro, smiri se, znam da zvučim zbrkano, ali shvatićeš za minut – čim ti pokažem pisma.“

Otključao je jednu fioku sa strane i izvadio dva lista papira.

Bili su neupadljivo bledoplavi, a reči ispisane sitnim ured-nim slovima.

„Pročitaj ovo“, rekao je Džordž.

Ajris je pogledala papire. Poruka je bila sasvim jasna, bez trunke okolišanja.

„*MISLITE DA SE VAŠA ŽENA UBILA.*
NIJE. UBIJENA JE.“

Na drugom listu je pisalo:

„VAŠA ŽENA ROZMERI NIJE SE UBILA. UBIJENA JE.“

Dok je Ajris zurila u ove reči, Džordž je nastavio:

„Ta pisma stigla su pre oko tri meseca. U prvi mah pomislilo sam da je to neka šala – svirepa odvratna šala. Onda sam se zamislio. *Zašto* bi se Rozmeri ubila?“

Ajris je odgovorila mehanički:

„Usled utučenosti posle gripa.“

„Tačno, ali kad se bolje razmisli, to je zapravo sitnica, zar ne? Mislim, mnogi ljudi obole od gripa i posle su malo potišteni – šta?“

Ajris s naporom reče:

„Možda je bila – nesrećna?“

„Da, pretpostavljam da je možda bila.“ Džordž je sasvim mirno razmatrao ovu mogućnost. „No i dalje ne vidim Rozmeri kako oduzima sebi život jer je nesrećna. Možda bi pretila samoubistvom, ali mislim da to nikada ne bi zaista učinila.“

„Ali *sigurno* se ubila, Džordže! Nema drugog objašnjenja, zar ne? Čak su našli otrov u njenoj tašni.“

„Znam. Sve se poklapa. Ali otkako je ovo stiglo“ – kucnuo je noktom po anonimnim pismima – „stalno premećem po glavi ono što se dogodilo. I što više razmišljam, sve sam uvereniji da ima nečega u ovome. Zato sam ti postavljao sva ona pitanja – o tome je li Rozmeri imala neprijatelje. O tome je li ikada rekla nešto što bi nagovestilo da se plašila nekoga. Ko god da ju je ubio, sigurno je imao *razlog*...“

„Džordže, ti si potpuno poludeo...“

„Ponekad mislim da jesam. Ponekad pak znam da sam na pravom tragu. Ali, moram da *saznam*. A ti mi moraš pomoći, Ajris. Moraš da *razmisliš*. Moraš da se setiš. To je to – *sećanje*.“

Razmišljaj o toj večeri, misli o njoj. Jer, ako jeste ubijena, onda ti je jasno, zar ne, da je ubica *neko ko je sedeo te večeri za stolom*. Shvataš to, zar ne?“

Da, shvatila je to. Neće više moći da potiskuje sećanja na taj prizor. Moraće svega da se seti. Muzike, dobovanja bubnjeva, prigušenog svetla, kabaretskog programa, trenutka kada su se svetla popalila i Rozmeri pružene preko stola, plavog zgrčenog lica.

Ajris se stresla. Plašila se sada – užasno se plašila...

Mora da misli – da se vrati – da se seti.

Ruzmarin, to je za spomen.

Nema zaborava.